

Skov & Landskab 2002

Af Dyrkningskonsulent Bent K. Christensen

For tiende gang er der blevet holdt Skov & Landskabskonference, hvor de nyeste resultater indenfor områderne skov og landskab bliver præsenteret. Arrangøren er Skov & Landskab, som består af Forskningscentret for Skov & Landskab (FSL), Den Kgl. Veterinær og Landbohøjskole samt Skovskolen.

En række af foredragsholderne vil selv senere præsentere resultaterne i PS Nåledrys – derfor er der i dette nummer kun en anmeldelse af dagen og et par kommentarer til indlæggene.

På grund af produktionstiden for PS Nåledrys har det ikke været muligt at deltage på selve konferencen. Derfor er indtrykkene samlet under generalprøven.

Efter en generel indledning med kommentarer til Wilhjelm udvalgets anbefalinger blev der åbnet op for de mere specifikke foredrag, der er inddelt i 4 grupper: skovbrug, pyntegrønt, park- og landskab samt by- og landsplanlægning. I hver gruppe har det første indlæg til hensigt at være debat-skabende.

For 4 kr. bæredygtighed

Det var hovedbudskabet i et indlæg om "Bæredygtig ukrudtsbekæmpelse i juletræer" af Frans Theilby (FSL) og Michael Glud (Hedeselskabet). Med udgangspunkt i, at bæredygtighed hviler på de tre ben: økologi, økonomi og social bæredygtighed blev det slået fast, at hvis et af benene er for langt, så er bæredygtigheden skæv.

Beregninger viste, at ved et udbytte på 3.500 juletræer/ha og en gennemsnitlig salgspris på 50 kr. vil der være et overskud til producenten på 4 kr./træ eller 14.000 kr./ha. Om der faktisk er et overskud på 4 kr. kan diskuteres, og det er et centralt kritikpunkt, når man vælger at anlægge en økonomisk synsvinkel i vurderingen af bæredygtighed. Beløbet på 4 kr. var imidlertid udgangspunkt i det videre foredrag, hvor der blev fokuseret på muligheden for at save dette beløb af det økonomiske ben og i stedet for forlænge det økologiske tilsvarende.

Foredraget belyste, hvordan man kan få en bedre bæredygtighed for 4 kr. pr. produceret træ. En økologisk produktion blev vurderet som for dyr, fordi forbrugeren ikke er villig til at betale ekstra for et økologisk træ og

skov & Landskab

herved dække de øgede omkostninger til produktionen. Her er det næste centrale kritikpunkt, for hvordan kan man sammenligne fremstillingsprisen med forbrugers vilje til at betale? Trods faldende priser til producenten de seneste år er den pris, forbrugeren har betalt, ikke faldet. Nogle undersøgelser viser ligefrem, at visse grupper af forbrugere er villige til at betale mere for træet.

En enkelt metode til at reducere de samlede produktionsomkostninger blev omtalt, og prisen for både kemiske, mekaniske og animalske renholdelsesmetoder blev belyst. Skal man tro foredraget, ligger fremtiden i en teknologisk udvikling. Enten i form af en selvkörende robot, der kan slå ukrudtet eller et mekanisk kæmpeedyr, der selv kan vandre omkring i bevoksningen, hvor den genkender juletræerne. Det giver den mulighed for at fjerne andre vækster end nordmannsgraner.

Samlet set var det et statisk indlæg uden de store perspektiver – dog var der udvist en stor fantasi indenfor den tekniske udvikling, og her lå den største nytænkning. I foredraget blev yderpunkterne i form af den nuværende produktionsform og en økologisk sammenlignet. En beregning af omkostningerne ved henholdsvis mekanisk og animalsk renholdelse sammen med en model med ændret anvendelse af pesticider var interessant, men i fremtidens mulighederne blev der udelukkende fokuseret på en reduktion i omkostningerne.

I et indlæg, hvor man vælger at bruge et almindeligt regnskab til at vise, hvor meget "økonomisk plads", der er til en dyrere produktionsform, kan man selvfølgelig fokusere på at begrænse udgifterne. Det er én måde at få mere plads på. En anden mulighed er at øge indtjeningen, og netop i den faldende indtjening ligger branchens centrale og største problem. Det ville have været en interessant vinkel at se på, hvordan indtjeningen kan øges, og på den måde skabe et større råderum til at bruge andre og måske dyrere metoder til bekæmpelse. En prisstigning på bare 10 % vil mere end fordoble det beløb på 4 kr., som blev brugt som udgangspunkt. Muligheden for en øget pris for det traditionelt producerede træ blev dog slet ikke berørt i indlægget.

"Bæredygtig ukrudtsbekæmpelse i juletræer" med udgangspunkt i en økonomisk synsvinkel er interessant, men emnet havde dog fortjent en større perspektivering. Indlægget gav det indtryk, at producenten har mulighed for at vælge, om han vil holde fast i det nuværende eller forsøge en ny metode. Imidlertid blev muligheden for at nogle planteværnsmidler kan forsvinde indenfor en horisont på 2-5 år enten gennem begrænsninger i doseringer, direkte forbud eller fordi aktivstoffet ikke bliver godkendt i EU, slet ikke berørt. Sker det, må man forudse ændringer i det beregnede overskud på 4 kr., og her vil det være en helt anden situation producenten står i.

I stedet for kun at spørge om, hvor meget mere vi kan forsvare at bruge på renholdelse, kan man vende problemstillingen og spørge: Hvor lidt kan vi nøjes med at holde rent? Ukrudts- og insektbekæmpelse er væsentlige poster på et driftsregnskab for juletræer.

Særligt hvis græsset kan holdes væk, tyder flere og flere resultater på, at lidt ukrudt ikke er til skade for træerne. Det afhænger selvfølgelig også af, hvilke arter der er tale om, men målet om en kultur, hvor der kun er juletræer, er måske ikke nødvendigt ud fra et produktionsmæssigt synspunkt. At nogle kan synes det er en fryd for øjet kun at have juletræer i kulturen, er en hel anden sag, men her taler vi om et udtryk for æstetik. Branchen kan komme i den situation, hvor valget ikke står mellem at ville øge produktionsomkostningen med 4 kr. eller ej. I stedet for står valget mellem at øge produktionsomkostningerne med måske mere end 4 kr. eller overgå til noget, der minder om en pesticidfri drift. Endelig er der også den løsning ligefrem at opgive den driftsgren, som hedder juletræer og pyntegrønt. Helt at opgive produktionen bliver ofte fremstillet som muligheden, hvis samfundet vil hindre branchen i at bruge planteværnsmidler. At opgive markkulturerne og begynde at dyrke korn igen er selvfølgelig en mulighed, og det er en mulighed, som mange også vælger i disse år, hvor indtjeningen er lav. I langt de fleste tilfælde sker det dog efter en afviklingsperiode. De fleste producenter forsøger

at minimere tabet ved at høste de træer, som det er muligt at høste. Der er ikke mange, som vælger at få knust arealet med det samme, for det skønnes bedre at vente to år og eksempelvis få 25-30 kr. for træet, mens det står på roden, end at betale 5 kr. for at få det knust nu.

Vi ved, der er stor fokus på brugen af planteværnsmidler, men der er også en udbredt holdning til at minimere brugen eller helt undlade brugen af planteværnsmidler, hvis der er alternativer, som også er økonomiske alternativer.

Det efterhånden klassiske eksempel er mekanisk renholdelse i stedet for kemisk renholdelse. Undersøgelser viser imidlertid, at der ved en mekanisk renholdelse kan komme en udvaskning af nitrat, og i mange tilfælde har den mekaniske renholdelse også en negativ indvirkning på de planter og dyr, der lever i kulturene. Vi mangler en afvejning af risikoen for og omkostningen ved nitrat i grundvandet overfor pesticidrester i grundvandet. For måske er de ikke mekaniske metoder til ukrudts- og insektbekæmpelse ikke så bæredygtige, som vi tror. Det kræver afvejninger og svære vurderinger; for hvor meget koster solsortesang?

Eller hvor mange liter diesel svarer en liter Roundup til? Selvom sådanne sammenligninger og værdisætninger synes umulige, er det nogle af de problemstillinger, man arbejder med indenfor miljøøkonomien, og med et økonomisk udgangspunkt om, at der er 4 kr. at flytte mellem de enkelte ben i bæredygtigheden, ville en sådan diskussion være relevant.

Det er ærgerligt, at Skov & Landskab, med den ekspertise man råder over – også indenfor både miljøøkonomi og natur- og ressourceøkonomi – ikke vælger at belyse sådanne muligheder, når et emne som "Bæredygtig ukrudtsbekæmpelse i juletræer" bliver sat på dagsordenen. Samtidig må vi ikke glemme, at vi måske har meget at vinde gennem en øget økologisk forståelse af de processer, der finder sted eller kan finde sted i vores kulturer.

Det rette plantemateriale har stor betydning for produktionens økonomi.

Genetisk tynding

Ulrik Bräuner Nielsen og Ole K. Hansen (begge FSL) præsenterede på en meget pædagogisk måde programmet med udvælgelse af plustræer. Programmet finder sted for på den måde at sikre en dansk produktion af frø med en høj kvalitet.

I 1997 blev planter, produceret af frø fra plustræer, plantet, og det var resultatet af disse planters vækst, som blev præsenteret. Med baggrund i planternes faktiske udvikling på en række lokaliteter vil det senere blandt plustræerne være muligt at udvælge de bedste af de bedste gennem en såkaldt genetisk tynding. Tidligere forsøg har vist den økonomiske betydning af en sådan forædling af frømateriale. Her varierede de samlede salgssindtægter fra 200.000 kr./ha til 340.000 kr./ha, afhængigt af hvilken "familie" frøet kom fra. Trods disse fordelagtigheder kan alt dog ikke løses gennem forædling. Blandt andet er almindelig ædelgranlus og nordmannsgran så gamle bekendte, at vurderingen fra Ulrik Bräuner er, at dette problem kan forædlingen ikke klare i et hug.

Punktgødsning blev anbefalet de første år efter plantning. For at få en god udnyttelse af kvælstofnormen er det selvfølgelig nødvendigt at holde rent rundt om træerne.

Anbefaling til gødsning

Gennem en årrække har Lars Bo Pedersen og Claus Jerram Christensen (begge FSL) arbejdet med gødsning af nordmannsgran juletræer, og det er et emne, der er stor fokus på. Gødsning med kvælstof (N) har betydning både for juletræernes kvalitet, men også for udvaskningen af nitrat til grundvand og havmiljø.

Foredraget bød ikke på væsentlige nyheder, men det blev gjort helt klart, at man i sit valg af strategi for gødsning er nødt til meget nøje at skele til sin jordbund. Det mundede ud i fire konkrete anbefalinger til gødsning på henholdsvis ler- og sandjord samt i skov- og markkulturer. Både gødningens type og mængde skal afpasses efter kulturens alder og jordbund, og samtidig er det særligt på sandjorden nødvendigt med to årlige udbringninger, når kulturen er kommet i gang.

Et meget interessant aspekt er gødningsnormerne, der i dag er på 75 kg N/ha/år for juletræer og pyntegrønt. Hvor denne norm tidligere er blevet beskrevet som for grænsen for, hvad der er nødvendigt for at opnå en tilfredsstillende kvalitet, blev der i indlægget præsenteret et interval på 50 – 100 kg N/ha/år afhængigt af jordbund. Konkret blev der i etablerede kulturer på sandjord anbefalet en gødningsmængde svarende til 75 kg N/ha/år eller mere; men under forudsætning af, at gødningen bliver bragt ud ad to omgange.

Dansk Juletræsdyrkerforening vil arbejde videre med, at der sker en tilpasning af normerne, så det er muligt at følge disse anbefalinger på de sandede jorder.

Branchens hovedproblem

Dyrkningsforhold og miljøhensyn er interessante områder, men mange har måske ikke så meget overskud til at interessere sig for dem. Koncentrationen er i stedet for samlet om farven af bundliniens tal. Her er hovedopgaven at få farven ændret fra rød til sort.

Tidligere har de vejledende priser været med til at give et billede af, hvor salgsprisen skulle ligge, men fra år 2000 har Dansk Juletræsdyrkerforening af Konkurrencestyrelsen fået forbud mod at udgive en vejledende pris. Hvilken betydning har det haft for sæsonen 2001? Det var udgangspunktet for foredraget "År 1 uden vejledende priser" af Sven Fenger (Fenger Forstservice) og Kaj Østergård (Dansk Juletræsdyrkerforening).

"Kaos eller mindstepriser" var en rammende beskrivelse af markedsudviklingen de seneste to år, og fremtiden vil sikkert byde på store forandringer. Nogle, særligt større eller store producenter, vil gøre en aktiv indsats for at opnå fornuftige priser på deres vare, mens andre vil acceptere den pris, de bliver tilbudt. Denne forskel i pris har man allerede oplevet i den netop afsluttede sæson.

Hvordan finder man – uden en vejledende pris – ud af, hvad træet skal koste? Der findes tre metoder til det: omkostnings-

metoden, en baglæns beregning ud fra forbrugerprisen og endelig LST-metoden, hvor LST er en forkortelse for "lade-stå-til".

Omkostningsmetoden

Med omkostningsmetoden beregner man, hvad det har kostet at producere træet. Det er en fordel at gøre det løbende gennem de 7-11 år det tager at producere et træ. Mange mener, at det er muligt at konstruere tallene ud fra gamle regnskaber. Det er det også, hvis man husker at aftale det med sin revisor eller selv gemmer regnskaberne. Almindelig praksis er nemlig mange steder at smide de gamle regnskaber ud, når der efter 5 år ikke er krav om at gemme dem mere.

Baglæns beregning

At regne baglæns ud fra forbrugerprisen kræver selvfølgelig et kendskab til den, men den er forholdsvis nem at skaffe ved at besøge studepladser i det område, man sælger til. Herefter kræver det et kendskab til avancerstrukturen og omkostningerne i de enkelte handelsled, men her råder Dansk Juletræsdyrkerforening over en mangeårig erfaring. Mange er ikke i tilstrækkelig grad klar over, hvilket led i kæden fra producent til forbruger, de sælger til. Det kan have en afgørende indflydelse på prisen.

Omkostningsmetoden

Plantning og hegn med mere	8 kr.
Løbende pleje	11 kr.
Produktforbedring	6 kr.
Høst	17 kr.
Adm. + kapital omk. + renter	13 kr.
Avance	5 kr.
Salgspris	60 kr.

Omkostningsmetoden.

Prisudvikling for NGR på 1,75-2,00 m i P/S

	1996	2001
Forbrugerpris	<u>220 kr.</u>	<u>220 kr.</u>
Omk. i detailed	- 80 kr.	- 105 kr.
Omk. i udenlandsk grossistled	- 15 kr.	- 30 kr.
Transport	- 10 kr.	- 10 kr.
Omk. i dansk grossistled	- 20 kr.	- 15 kr.
Producentens pris	95 kr.	60 kr.

Baglæns beregning ud fra forbrugerpris.

LST-metoden

Ca. 5 millioner træer eller halvdelen af den danske eksport blev i år 2001 solgt efter LST-metoden. Her acceptere man tilbuddet, for når opkøberer nu alligevel har rigeligt med træer, og han bare kan købe dem ovre hos naboen til samme pris, så må jeg hellere slå til med det samme. 30 kr./træ er jo alligevel bedre end at skulle give 5 kr./træ for at få dem knust.

Hvis vi er demokratiske og lader flertallet bestemme, skal vi fremover bruge LST-metoden til prisfastsættelse på juletræer. Spørgsmålet er bare, om flertallet har ret, fordi de er klogest, eller bare fordi de er flest?

Jo mere tallene for år 2001 bliver analyseret, jo mere synes de at vise, at der gennemsnitlig har været et prisfald i forhold til år 2000. Det er der 4 årsager til, som hver især vurderes at være ansvarlig for 25 % af prisudviklingen:

Der bliver anvendt 3 sorteringer. En meget stor del af de danske træer bliver købt som træer af 3. sortering, men bliver solgt som noget andet.

Dansk Juletræsdyrkerforening arbejder for – gennem Original Nordmann sorteringen, at vi vender tilbage til to sorteringer.

Manglende sammenhold i branchen. Branchen er kendetegnet ved mange små aktører og enkelte store. En samlet adfærd vil være umulig at opnå med 4.000 producenter i Danmark. Vælger de største producenter imidlertid at trække på samme hammel, vil det have en afsmittende effekt på resten af branchen.

Dansk Juletræsdyrkerforening vil arbejde

for at opnå et fælles fodslag blandt de største aktører i Danmark; herunder også Hedeselskabet og Skovdyrkerforeningerne. Salg til store udenlandske aftagere. Ca. 2,5 millioner af de danske træer bliver solgt direkte til store udenlandske grossister og i mange tilfælde til lave priser. Det svarer til en fjerdedel af den danske eksport i år 2001. Dansk Juletræsdyrkerforening vil arbejde for en øget forståelse i den danske branche for, at de udenlandske aftagere er et led tættere på forbrugeren. Det berettiger også en højere pris til producenten, end hvis der bliver solgt til en dansk grossist.

Overudbud. Der har i år 2000 og 2001 været et større udbud af træer end tidligere og dermed også flere træer, som har skullet sælges. At tale om et overudbud i forhold til forbrugers efterspørgsel er sandsynligvis ikke korrekt. Alene på det tyske marked synes forbruget af juletræer at være steget med 1 million til ca. 22 millioner træer i år 2001. Samtidig har nordmannsgranen på dette marked vundet 6 procentpoint i markedsandel til nu 53 %. Disse to effekter har været medvirkende til, at der i meget stort omfang har været udsolgt af juletræer i Tyskland allerede omkring den 22. december. Således synes produktionen af kvalitativt gode danske træer ikke at have været for stor – forudsat at vi har haft kapaciteten til at flytte den ud til salgsstederne.

Kvalitet er fortsat afgørende, når danske træer skal markedsføres på et marked som det tyske med en stor hjemmeproduktion. Det er hensigten, at Dansk Juletræsdyrkerforening i løbet af foråret vil holde temadage om saneringshugst, for på denne måde

også at forbedre det gennemsnitlige træ i kulturen kvalitetsmæssigt.

Minimumspriserne får vi næppe tilbage, men vi har stadig en række værktøjer, som vi kan bruge for at undgå kaos.

En klipping – tak

Som afslutning på dagen orienterede Bent Keller (FSL) om "Nobilis klippegrønt – udbytte ved forskellige klippemetoder". 3 forskellige klippemetoder var anvendt 3 forskellige steder i landet, og det gav, afhængigt af blandt andet væksthastighed, forskellige udbytter.

Ud over selve sammenligningen af udbytter, indeholdt foredraget en interessant sammenligning af metoderne i forhold til det klippetekniske. Desværre har der ikke været lavet arbejdstidsstudier som en del af undersøgelsen, men observationerne er væsentlige at inddrage i det fremtidige valg af klippemetode.

Som en afsluttende bemærkning bør man huske på, at de undersøgte bevoksninger er plantet fra 1981-85, og de er i dag 2,5 – 4,1 m høje. Dermed er det relative unge bevoksninger, hvor man vil kunne klippe mange år endnu. Derfor kan de indgrib, man laver i dag, binde en til bestemte driftstekniske løsninger senere i bevoksningens forløb, når det ikke mere er muligt at klippe med stangsaks.

LST-metoden har vi valgt ikke at beskrive nærmere. Det er ikke en rentabel metode for danske producenter.

LST

ELKÆRS MASKINSALG

Hegnsklipper · Rotorklipper

– den personlige service

Se vores hjemmeside:
www.elkaer-maskiner.dk

Odensevej 82 · 5853 Ørbæk
Telefon 65 33 13 31 · Telefax 65 98 19 62